

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Rechten

Het causaal verband

Thierry Vansweevelt
Universiteit Antwerpen

ALLIC-Antwerp Liability and Insurance Chair

Causaal verband: huidig recht

- **Principe: equivalentietheorie:** elke fout zonder dewelke de schade zich niet zou hebben voorgedaan, zoals ze zich *in concreto* heeft gerealiseerd, moet als oorzaak van de schade worden beschouwd.
 - Conditio sine qua non-test: was de fout een noodzakelijke voorwaarde voor het schadegeval
 - Geen selectie tussen oorzaken die rechtstreeks of onrechtstreeks hebben bijgedragen tot de schade
 - Ook aansprakelijk voor abnormale of onvoorzienbare gevolgen
- **Theorie van het rechtmatig alternatief:** schadegeval wordt gereconstrueerd: foutieve gedraging wordt niet weggedacht, maar wordt vervangen door een hypothetisch, rechtmatig alternatief, *in casu* een zorgvuldig gedrag.

Indien de schade zich ook zou hebben voorgedaan in de hypothese van het rechtmatig alternatief, blijkt daaruit dat de fout niet in causaal verband staat met de schade.

Art. 6.19 BW, §1: bevestiging equivalentieeler

- **Wettekst:**
- *“Een feit is oorzaak van de schade indien het een noodzakelijke voorwaarde is voor deze laatste. Dit is het geval wanneer de schade zich zonder dit feit niet zou hebben voorgedaan onder de concrete omstandigheden van het schadegeval.”*
- *“Indien een tot aansprakelijkheid leidende feit geen noodzakelijke voorwaarde is voor de schade om de enkele reden dat een of meer andere feiten, afzonderlijk of samen, een voldoende voorwaarde zijn voor de schade, is het echter ook een oorzaak.”*

Toelichting:

- ✓ Criterium van noodzakelijke voorwaarde of CSQN
- ✓ Zowel voor foutaansprakelijkheid als foutloze aansprakelijkheid
- ✓ Lid 2 verhelpt situaties: een noodzakelijke voorwaarde in samenloop met gebeurtenis op zz voldoende voor de schade
- ✓ Bv: brandstichting in huis + kortsluiting door elektricien: beide voldoende voor schadegeval
- ✓ Bv.: ook ingeval van: brandstichting + blikseminslag (natuurfenomeen)

Art. 6.19 BW, §2: uitzondering equivalentieeler

- **”Er is evenwel geen aansprakelijkheid indien:**
 - ❖ het verband tussen het tot aansprakelijkheid leidende feit en de schade dermate **verwijderd** is
 - ❖ dat het **kennelijk onredelijk** zou zijn om de schade toe te rekenen aan de persoon die wordt aangesproken.
- **Bij deze beoordeling wordt *in het bijzonder* rekening gehouden met:**
 - ❖ Het **onvoorzienbare karakter** van de schade in het licht van de normale gevolgen van het tot aansprakelijkheid leidende feit
 - ❖ De omstandigheid dat dit feit niet op **betekenisvolle wijze** heeft bijgedragen tot het ontstaan van de schade

Toelichting:

- ✓ Equivalentieeler is slachtoffervriendelijk, maar verhindert om lange causale ketens af te breken en leidt soms tot aansprakelijkheid van factoren die een beperkte rol hebben gespeeld
- ✓ Equivalentieeler leidt in aantal gevallen tot ‘erg onbillijke resultaten’ (geen enkel voorbeeld in Toelichting)
- ✓ Rechtsvergelijkend is toepassing equivalentieeler uitzonderlijk: doorgaans verdere selectie
- ✓ Uitzonderlijk kan rechter aansprakelijkheid afwijzen wanneer het verband te ver verwijderd is
- ✓ Kennelijk onredelijk: marginale toetsing: slechts in uitzonderlijke gevallen
- ✓ ‘In het bijzonder’: exemplatief, niet limitatief: R kan rekening houden met andere elementen
- ✓ Geen enkel voorbeeld over uitzonderingsbepaling in Toelichting wetsvoorstel Boek 6!

Art. 6.19 BW, §2: kritiek

- **Equivalentieleer:**

- ❖ Eenvoudig toepasbaar
- ❖ Objectief
- ❖ Rechtszeker
- ❖ Slachtoffervriendelijk

- **Adequatieleer:**

- ❖ Moeilijker toepasbaar: wat is 'kennelijk onredelijk'? Wat is 'dermate ver verwijderd'? Wat is een 'betekenisvolle bijdrage'?
- ❖ Subjectief
- ❖ Rechtsonzeker
- ❖ Meer geschillen en discussies
- ❖ Minder slachtoffervriendelijk

Doel wetsvoorstel: voorspelbare oplossingen die beleidsmatig aanvaardbaar zijn

Huidig recht: uitzonderingen op equivalentieer: toepassing wetsvoorstel

1. Rechtstreeks causaal verband:

Door nalatigheid van bewaker ontsnappen twee geïnterneerden uit gesticht, nemen taxi en brengen na einde rit chauffeur om het leven.

HvB Brussel: Belgische Staat is aansprakelijk, onrechtstreeks causaal verband is irrelevant

HvC 2/9/1960: vernietigt arrest: fout die onrechtstreekse oorzaak is kan slechts tot aansprakelijkheid leiden als causaal verband een NDZ verband vertoont

Wetsvoorstel Boek 6 BW: te ver verwijderd? Onvoorzienbare schade? Geen aansprakelijkheid?

Kritiek: doel wetgever billijker resultaat: te ver verwijderd => is het billijk dat weduwe van taxichauffeur geen schadevergoeding zal krijgen?

Idem: zaak Courtellemont (Parijs 7/7/1989): auto-ongeval, ziekenhuisopname, HIV-besmette bloedtransfusie: aansprakelijkheid bestuurder: billijk of onbillijk?

2. Aanleiding en oorzaak:

Onderscheid wordt soms gebruikt om gevolgen equivalentieer te omzeilen

Grindarrest: over afstand van 200 m verliest vrachtwagen grind op de openbare weg. Bestuurder van andere wagen reed te snel en slipt als enige over dit

Grind en veroorzaakt een verkeersongeval.

HvB: aanwezigheid van grind was enkel aanleiding van ongeval => geen aansprakelijkheid van vrachtwagenbedrijf.

HvC 26/2/1981: vernietigt; om causaal verband uit te sluiten, moet worden nagegaan of zonder de fout de schade zich ook had voorgedaan

Wetsvoorstel Boek 6 BW: te ver verwijderde oorzaak?

Huidig recht: uitzonderingen op equivalentieeler: toepassing wetsvoorstel

3. Tussenkomen foutief veroorzaakte onregelmatige toestand die voorzienbaar is

Tractorarrest: tractor staat stil op treinspoor in havengebied Antwerpen. Een trein die 20 m verder staat, vertrekt en rijdt aan 5 km/u de stilstaande tractor aan. NMBS eist schadevergoeding.

HvB: geen schadevergoeding, want NMBS moet ook zorgvuldigheidsplicht naleven

NMBS trekt naar HvC en beroept zich op de equivalentieeler

HvC 6/9/1988: verworpt cassatiemiddel: de omstandigheid dat een ongeval niet gebeurd zou zijn zonder een door een menselijke fout ontstane onregelmatige toestand, brengt niet NDZ met zich dat die F in causaal verband staat met dit ongeval en/of de schadelijke gevolgen ervan.

De feitenrechter kan uit de feitelijke gegevens besluiten dat het ongeval uitsluitend zijn oorzaak vindt in een andere door hem vastgestelde fout.

Wetsvoorstel Boek 6 BW: opnieuw onrechtstreekse oorzaak?

4. Doorbreking causaal verband door wettelijke of contractuele plicht

Walter Kay arrest + Loondoorbetalingsarresten: HvC: vaste rechtspraak sinds 19/2/2001:

-Bestaan van wettelijke of contractuele plicht sluit niet uit dat er schade ontstaat

-tenzij wanneer uit inhoud of strekking van wet/contract blijkt dat de uitgave of prestatie definitief voor rekening moet blijven van degene die zich ertoe heeft verbonden/moet verrichten.

Wetsvoorstel Boek 6 BW: niets over geregeld!

Art. 6.19 BW, §2: kritiek

- **De leer van de noodzakelijke causale bijdrage (M. Kruithof):**
 - ❖ Equivalentieleer = mythe
 - ❖ ≠ tussen weergave bestaande recht en wat rechters in werkelijkheid doen
 - ❖ Causale bijdrage is ook het criterium op basis waarvan de contributio onder de mede-aansprakelijken wordt verdeeld
 - ❖ Criterium ook toepassen inzake de obligatio
 - ❖ Noodzakelijke causale bijdrage wanneer een feit het risico op het ontstaan van schade heeft verhoogd
- **Kritiek: feit heeft risico op ontstaan van schade altijd verhoogd, want is er een noodzakelijke voorwaarde van**
 - Fout autobestuurder => ziekenhuisopname, slachtoffer van complicaties/fout arts: verhoging risico op schade?
 - Persoon met jachtvergunning leent zijn geweer uit aan vriend die het gebruikt om iemand te vermoorden: verhoging risico op ontstaan van schade?
 - Tractorarrest: verhoging risico op ontstaan van schade?
 - Poncinarrest: verhoging risico ontstaan van schade?

Art. 6. 20 BW: Pluraliteit van aansprakelijken: In solidum aansprakelijkheid

- **In solidum aansprakelijkheid: 3 gevallen:**
 - ❖ Meerdere personen die aansprakelijk zijn voor onderscheiden tot aansprakelijkheid leidende feiten door oorzaak zijn van eenzelfde schade
 - ❖ Meerdere personen die aansprakelijk zijn voor eenzelfde tot aansprakelijkheid leidende feit (§1)
 - ❖ Wie een ander persoon aanzet om een fout te begaan of hem met dit doel helpt, is met deze persoon *in solidum* aansprakelijk voor de door deze fout veroorzaakte schade (§2)
- **Toelichting:**
 - Afstand van rechtspraak die plegers van een gemeenschappelijke fout hoofdelijk aansprakelijk stelt
 - Ongeacht of er sprake is van een misdrijf: gemeenschappelijke en samenlopende fouten leiden tot in solidum aansprakelijkheid
 - §2 => onnodig afzonderlijk bewijs te leveren dat de schade niet zou zijn ontstaan zonder de aanzet om een fout te begaan
 - Intentioneel element is vereist: handelen met het doel de fout van een ander mogelijk te maken of te vergemakkelijken

Art. 6. 21 BW: Eigen fout benadeelde

- **Indien een feit waarvoor de benadeelde aansprakelijk is, een van de oorzaken is van de schade:**
 - ❖ Wordt diens recht op schadeloosstelling verminderd in de mate waarin dit feit heeft bijgedragen tot het ontstaan van de schade
 - ❖ Is de benadeelde minder dan 12 jaar, wordt zijn recht op schadeloosstelling niet verminderd
- **Toelichting:**
 - Vaste rechtspraak: geen integrale schadeloosstelling wanneer schade mede werd veroorzaakt door een fout van de benadeelde
 - Vermindering schadeloosstelling < causale bijdrage: zowel bij fout benadeelde als feit waarvoor benadeelde foutloos aansprakelijk is (fout aangestelde)
 - Art. 6.10 BW: minderjarige < 12 jaar: zijn niet persoonlijk aansprakelijk => eigen fout kan hen niet worden tegengeworpen als benadeelde

Art. 6. 21 BW: Eigen fout benadeelde en opzet

- **Indien een feit waarvoor de benadeelde aansprakelijk is, een van de oorzaken is van de schade:**
 - ❖ Geen recht op schadeloosstelling indien de benadeelde of iemand voor wie hij aansprakelijk is, een fout beging met het opzet schade te veroorzaken: §2
 - ❖ Aansprakelijke: gehele schadeloosstelling indien hij of een persoon voor wie hij aansprakelijk is, een fout beging met het opzet schade te veroorzaken: §3
 - ❖ Zowel benadeelde als aansprakelijke, of persoon voor wie zij aansprakelijk zijn, begaan fout met het opzet schade te veroorzaken => §1.
- **Toelichting:**
 - Opzettelijke fout: het opzet om schade te veroorzaken; maar niet vereist is de intentie om de schade te veroorzaken die zich concreet heeft voorgedaan
 - Conform art. 62 Verzekeringwet 2014; ≠ art. 1.11 BW: volstaat niet om fout te begaan met opzet winst te maken
 - Bevestiging huidige rechtspraak: benadeelde heeft geen recht op schadeloosstelling bij een eigen opzettelijke fout
 - Aansprakelijke die opzettelijk schade veroorzaakte, kan geen niet-opzettelijke fout van benadeelde invoeren
 - Opzet van zowel aansprakelijke als benadeelde => algemene regel schadelastverdeling => causale bijdrage

Art. 6. 22 BW: Regresvordering onder medeaansprakelijken

- **Meerdere personen zijn aansprakelijk voor eenzelfde schade: wie de benadeelde heeft vergoed kan:**
 - ❖ Regres uitoefenen tegen elke medeaansprakelijke in de mate tot diens bijdrage in het ontstaan van de schade: §1
 - ❖ Geen regres uitoefenen indien hij of de persoon voor wie hij aansprakelijk is, een fout beging met het opzet schade te veroorzaken: §2
 - ❖ Regres uitoefenen voor het geheel tegen elke medeaansprakelijke die zelf of een persoon voor wie hij aansprakelijk is, een fout beging met het opzet schade te veroorzaken: §3
- **Toelichting:**
 - Bevestiging huidige rechtspraak: medeaansprakelijke regres tegen andere medeaansprakelijke tot beloop van causale aandeel in de schade
 - ⇔ Huidige rechtspraak: conform regel eigen fout benadeelde: bij opzettelijke fout: geen regres tegen medeschuldnaars => schadelast zelf dragen
 - ⇔ Huidige rechtspraak: integraal regres tegen medeaansprakelijken die een opzettelijke fout hebben begaan

Art. 6. 22 BW: Regresvordering onder medeaansprakelijken

- **Meerdere personen zijn aansprakelijk voor eenzelfde schade:**
 - ❖ Zowel wie de benadeelde heeft vergoed als de medeaansprakelijke, of een persoon voor wie zij aansprakelijk zijn, begingen een fout met het opzet schade te veroorzaken => toepassing eerste basisprincipe: verdeling schadelast in functie van aandeel in het ontstaan van de schade (§4)

Art. 6. 23 BW: Verlies van een kans: causale onzekerheid-proportionele aansprakelijkheid

▪ Verlies van een kans:

- ❖ Wanneer niet bewezen is dat de fout van de persoon die wordt aangesproken oorzaak is van de schade
 - ❖ terwijl er een reële kans was dat de schade zich niet zou hebben voorgedaan indien deze persoon zich rechtmatig had gedragen
- ⇒ Heeft de benadeelde recht op een gedeeltelijke schadeloosstelling
- ⇒ voor de schade in verhouding tot de waarschijnlijkheid waarmee de fout de schade heeft veroorzaakt

▪ Toelichting:

- Geen bewijs causaal verband F en S, wel een reële kans op geen schade bij rechtmatig gedrag => recht op gedeeltelijke schadeloosstelling
- Omvang schadeloosstelling: in functie van waarschijnlijkheid van veroorzaking schade
- Onzekerheid slaat op wat er zou zijn gebeurd bij foutloos gedrag, niet de onzekerheid of de schade werd veroorzaakt door een fout van verweerder
- Kans moet geen minimumdrempel bereiken, wel niet louter hypothetisch
- Andere grondslag dan rechtspraak over kansverlies: nu regel van causaal verband, niet meer via 'conceptuele schadebegrip kansverlies'
- => geen schadevergoeding wegens kansverlies bij blootstelling aan verhoogd risico op schade die zich nog niet heeft voorgedaan
- Kritiek: titel en tekst van art. 6.23 BW: blijven verwijzen naar verlies van een kans...

Art. 6. 24 BW: Alternatieve causaliteit

- ❖ Indien meerdere gelijkaardige feiten
 - ❖ waarvoor verschillende personen aansprakelijk zijn
 - ❖ de benadeelde hebben blootgesteld aan het risico op het ontstaan van de schade die zich heeft voorgedaan,
 - ❖ maar niet kan worden aangetoond welk van deze feiten de schade heeft veroorzaakt
- ⇒ is elk van deze personen aansprakelijk
- ⇒ in verhouding tot de waarschijnlijkheid waarmee het feit waarvoor hij instaat de schade heeft veroorzaakt.
- ❑ Wie bewijst dat het feit waarvoor hij instaat niet een oorzaak is van de schade, is evenwel niet aansprakelijk

Art. 6. 24 BW: Alternatieve causaliteit: Toelichting

- ❖ Uitgangspunt: verschillende personen hebben schade kunnen veroorzaken, maar benadeelde kan niet bewijzen wie zijn schade heeft veroorzaakt
 - ❖ Bv.: DES-zaak: verschillende producenten brengen een soortgelijk (gebrekkig) product op de markt: benadeelde kan producent niet identificeren
 - ❖ Huidig Belgisch recht: zonder identificatie aansprakelijke persoon, geen schadeloosstelling => onbevredigend
-
- ⇒ Art. 6.24 BW : alternatieve causaliteit
 - ⇒ Voorwaarde 1: voor elke potentieel aansprakelijke moet afzonderlijk een fout of een ander tot aansprakelijkheid leidend feit zijn vastgesteld
 - ⇒ Voorwaarde 2: dat feit moet de benadeelde hebben blootgesteld aan het risico op schade die zich heeft voorgedaan
 - ⇒ Voorwaarde 3: bewijs van de mate van waarschijnlijkheid elk van de aangesprokene de schade heeft veroorzaakt
 - ⇒ = Proportionele aansprakelijkheid: benadeelde heeft er belang bij zoveel mogelijk potentieel aansprakelijken te betrekken in procedure
-
- ⇒ Toelichting:
 - ⇒ Is de potentiële impact gelijk => gelijke verdeling van schadevergoeding over aansprakelijken
 - ⇒ Is de potentiële impact niet gelijk => verdeling volgens respectieve belang van de activiteiten of van marktaandeel

Bewijsstandaard: invloed Boek 8 BW: art. 8.5 en 8.6 BW:

- Art. 8.5 BW: *“Het bewijs moet geleverd worden met een zekere mate van zekerheid”*
- Art.8.6 BW: Bewijs door waarschijnlijkheid
- *“Hij die de bewijslast draagt van een negatief feit, kan genoeg nemen met het aantonen van de waarschijnlijkheid van dat feit.*
- *Hetzelfde geldt voor positieve feiten waarvan het vanwege de aard zelf van het te bewijzen feit niet mogelijk of niet redelijk is om een zeker bewijs te verlangen.”*

Bewijsstandaard: invloed Boek 8 BW: art. 8.5 en 8.6 BW:

- Wagen rijdt in op andere wagen met als bestuurder zwangere vrouw
- Twee dagen erna hospitalisatie wegens samentrekkingen baarmoeder
- Ziekenhuisverblijf verblijf 2 maanden: geboorte gehandicapt kind na 32 w
- College van deskundigen: verdeeld over causaal verband tussen F en S
- HvB Luik 16/9/2021: gelet op moeilijkheid oorzaak van vroeggeboorte te achterhalen, is bewijs van causaal verband onmogelijk
- => bewijs door waarschijnlijkheid volstaat (art. 8.6 BW)

Take home message

*Take
home message

- ❖ In beginsel bevestiging equivalentieer
- ❖ Poging uitzonderingen te vatten in 1 categorie:
 - ❖ Voor ver verwijderde oorzaken
 - ❖ toerekening kennelijk onredelijk
 - ❖ Onvoorzienbare gevolgen
 - ❖ Geen betekenisvolle bijdrage
- ❖ Doos van Pandora: veel macht aan de rechter die het maar moet uitzoeken met vage criteria
=> Rechtsonzekerheid + niet noodzakelijk billijk

Take home message

- ❖ Opmerkingen
- ❖ Suggesties congressen
- ❖ Interessante vonnissen/arresten
- ❖ ALLIC steunen
- ❖ =>
- ❖ Thierry.vansweevelt@uantwerpen.be
- ❖ Britt.weyts@uantwerpen.be

Antwerp Liability Law and InsuranceChair
www.allic.be

Vragen?

Opmerkingen?

AANSPRAKELIJKHEID/VERZ.

